

A BUDAI VÁR TÖRTÉNETE

A félhold árnyékában

A mohácsi csatátér szörnyű képe, húszezer magyar halottra ráborult a könyörületes éjtszaka, amely Budavár-ra is nyugalmat hozott. Itt csak a királyné volt aggodalmaskodó és Thurzó Elekkel, a magyar csapatok erejéről beszélgetett. A virasztó aznap István pohárnok volt. Nála jelentkezett az a tépetruhájú nyargonc, aki olyan irtózatossá hírelt érkezett, hogy a virasztó azonnal futott fel az emeletre s minden hálószobába bekiáltott:

— Keljetek fel!

A szokatlan éjtszaki láрма és futkosás hamarabb felért a királyi lakosztályba, mint maga a virasztó.

— A törökök mind egy lábíg leverték a magyarokat — jelentette a virasztó a királynénak.

Menekül az udvar

Eppen akkor kongott éjjelt a nagy óra, amelyet még Lajos király húzott fel. Thurzó szövétnekeket gyújtott, felkeltetett mindenkit s háromszáz legényét a királyi palotába rendelte, hogy az iratokat és értékeket szekerekre rakják. Ő volt az egyetlen, aki nem vesztette el a fejét. A királyné a Logodi-lépcsőn ment le a Várból, azzal, hogy reggel hét órakor a völgyben megvárja a szekereket. A nagy sürgés-forgás és világosság nem maradtatott titokban s nemcsak a felső Vár, hanem az egész Buda megtudta a mohácsi csata kimenetelét. Aki tehette összeszedte mindazt, amit nem akart zsákmánynak hátrahagyni s készült a menekülésre.

A királyné a Vár alatt megvárta a szekereket és lekerültek a bécsi útra. Vele volt Thurzó Elek, Szalaházy Tamás, Bornemissza János. A német lakosok magukkal vitték Alamizsnás Szent János tetemét is. Csak a magyar lakosság nem mozdult, mert házá, szőlőjét, gyümölcsösét, gabonaföldjét nem vehette a hátára, mint a kereskedők és kőművesek értékeiket. A magyarok először kiváltságleveleiket rejtették el, különösen IV. Béla 1244-i aranyfüggő pecsétes levelét, aztán Budavár kulcsaival a küldöttség elindult Szulejmán szultánhoz, akit Földváron megtaláltak.

A szultán belovagol a Várba

A szultán igen megörvendett Budavár kulcsainak s ahogy közelebb jutott, a csapatoknak pihenőt rendelt s ő Ibrahimmal, a nagyvezérrel és néhány szolgálattévővel Budavárba lovagolt. Budavárban ötven magyar őr maradt, Bornemissza hátrahagyott emberei. Ezek tisztelegve fogadták a nagy urat, akinek kengyelhártója is több volt, mint Budavár őrsége. A szultán a szegény lakosság részére tíz aranyat adott, aztán tanácskozást rendezett. Azt a kérdést tette, hogy felgyujtassa-e Budavárát vagy nem, mert az e'őre küldött száz gyujtogatónak már megérkezett. Tanácsosai kérték, hogy kegyelmezzen meg Budavárának, amelynek szépségét mind megcsodálták.

A szultán az indítványt elfogadta, de elrendelte, hogy vigyék hajóra a könyvtárat. Mátyás világhíres könyveit, aztán a képeket, szobrokat, szövegeket. Elvitette azt a két hatalmas

ágyút is, amelyet Hunyadi János vett el II. Mohamedtől Nándorfehérvárnál. Aztán kezesőket fogadott el a bégek-től és basáktól, az agák csak a sarujáig juthattak. Majd száz spáhi török-sípall üdvözölte a nagy urat, aki az ünnepség után tovább vonult. De ezer janicsárt otthagytak őrségnek, mert Budavárát uralkodói székhelynek tekintette.

Bolond Bálint aranya

Két hónap múlva, 1526. október 31-én hatezer lovas élén Szapolyai János erdélyi vajda vonult be Budavárba. Amikor meglátta a kifosztott házakat, a temetetlen holttesteket, valósággal sírfafakadt. Előreküldött híve, Kun Gothárd fogadta, akit budai várnagynak nevezett ki. A királyi várakban volt az estebéd. Ide jött az a hét vitéz férfiú, aki fejet hajtott Szapolyai előtt, ami ősi szokás szerint csak fejedelmet illetett meg.

— Vajda úr, — szólott a szomszédja, Werbőczy István —, im szabadon bejöttünk Buda várába.

— Bizony, — válaszolt jókedvűen a vajda —, Bolond Bálint tíz aranya szerencsét hozott.

Mert, amikor Szapolyainak nem vala pénze, úgy adtak össze hívei ezer aranyat. A végén odament hozzá udvari bolondja, Bálint s e szavakkal adott neki tíz aranyat:

— Majd visszaadod, ha Budavárban leszel. Meglátod, szerencséd teszen.

Ezen akkor nevettek, mert igen messze voltak Budától...

A szultán közben elfoglalta Visegrádot is és az ottlevő koronázási ékszereket elküldötte Szapolyainak. Meg is koronázta Podmaniczky István püspök, aki később, amikor habsburgi Ferdinánd kiszorította Szapolyait Budavárból, azonnal megkoronázta Ferdi-

nándot is. Egy püspök jóvoltából így lett két koronás király.

A szultán újra a Várba lovagol

A szultán persze nem ürte Ferdinándot, visszahelyezte János királyt Budavár székhellyel. De Ferdinánd csak nem nyugodott, mindenképpen Budát akarta. Különösen János halála után, mert egyéves fiacskáját, János Zsigmondot nem tekintették örökös királynak s az özvegy királynénak nem volt elegendő ereje Buda védelmére. Ekkor jelentette ki Fráter György, a kis király gyámja:

— Inkább török leszek, mint Budát német kézben lássam!

Szulejmán szultán ezután nagy se- reggel ismét Magyarországra jött, a németeket megverte s Buda alatt tábort ütött. Az özvegy királynénak s kis fiának ajándékot küldött és azt izente, hogy látni szeretné a trónörökös, János Zsigmondot. Batthyány Orbán, Fráter György, Petrovich Péter, Török Bálint, Werbőczy István le is vitték a táborba a szultánhoz, aki karjaiba vette a fiúcskát. Ezalatt a szombati kapun, mert a többi kaput időközben elfalazták, egyre több török katona sétált fel a Várba. Kisebb-nagyobb csoportok egészen ellepték a várbeli utcákat és ekkor az agák kihírdették, hogy a nagyúr basát rendel Budavárba. A kis János Zsigmondot csak este küldte vissza a szultán, azt izenve édesanyjának, hogy Buda török kézen marad.

Néhány nap múlva a szultán a Várba lovagolt s a hirtelen moséva alakított Mátyás-templomban elvégezte ajtatosságát, kihirdette, hogy a kis János Zsigmond húszéves korában magyar király lesz, addig azonban török helytartók kormányozzák. Az országot tizennégy szandzsákra osztotta s a budai helytartóság alá tette.

H. I.

Vasárnap

1950. augusztus 6

1526 / -
9.439